

Priplata na celu god. 3 for. na pol god. 1 for. 50 nov. na četvrt. 75 nov.
Za Svrlju 20, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakoverstna predmeta molimo na uredničko uputi.
Nep. ar. ona neprimamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 23. Ožujka 1871.

Broj 12.

Bunjevački i Sokački učitelji.

Nepoznajemo plemenitieg zvanja na svitu, nego s malanima se baviti njihovu pamet i srce u svoje ruke uzeti, pa i onoj i ovom taku sliku — kaka nam je voljna dati Mnogi učeni ima na svitu, koji vele : da čovik ne po stvaranju, nego po obraženosti postaje čovikom, to jest razumnim bitjem — koje je vridno i dostojno da se tim imenom kiti.

No naša zadaća nije, ovaj pojam razglabati — buduć primeri dokazivaju : da košto zemlja koja nije radjena, korov i zelje bujno plodi, tako i po odgoju i pouki neizobražen čovik, samo se po divii misli — čuvstvih i činih očituje, dakle Bogu slavu — a ljudstvu diku nabavljamo ako čovika izobražavamo.

Nedovjimo da to svi ljudi znadu jel izkustvo nas uči da od nikojeg vrimenta počimaju hvalit učiteljsko zvanje, i poboljšavat njihovo stanje. Istina da u više obćinah još ima i taki ljudih, kojima nije još svanilo, ovi premda razmatrati neznadu, ni misliti nemogu kako bi učiteljska osoba jednoj obćini potribna bila! Buduć se ovaki o učitelju onda samo spominju, kad je nastao dan : da izpraznjeno popune misto, a posli — po njima mogobi se u zimu smrznuti, ako baš nebi škulsko klupe pogorio, ili od glada umrti — ako se nebi kaki pošten krštjanin kad kad smilovao, i potribna mu uzajmio, buduć da gdi koji obćinari, za niku milost smatraju, ako učitelju, njegovu gorko zavridjenu platju izdadu, i to na forinte, da ga

glad neumori, al i da kako god neobogati, premda bi zubna bolest bila, akobi koji učitelj u obćini — štogod stekao, koda se njemu nebi tribalo za svoju starost i svoju porodicu brinuti. Dočim ako nije ništa stekao i tako umro pa siročad ubogu ostavio — onda mu udovu — kad za mirovinu moli tim odpravljaju : zašto ti muž, nije steko.

Nadamo se : da je u Bačkoj već malo taki ljudih, i mislimo da tamo već sve obćine poštivaju učitelje, kao ljude na obavljanje najkoristnieg sve roditelje vezajućeg posla pozvane. Mogli bi dakle pitat : u čemu triba uzroka tražiti tom žalostnom pojavu ; što kud god pogledamo u učiteljištih malo našeg roda vidimo, magjarah ima dosta, nimacah i suviše, a bunjevacah i šokacah gotovo nimalo.

Ipak ovom prigodom nećemo se s iztraživanjem uzrokah zabavljat, već će mo samo napomenut ono : što bi se moglo za take u obće smatrat. To znamo daje čoviku prirodno (naravno) tamo ne rado ići gdi je mala platja, gdi nije poštenja, gdi dica nepolaze škulu, ipak roditelji žele : da jim dica što nauče, znamo takodjer da nije još nestalo oni čudni otacah koji scine : da bi njihova obitel ponižena bila : ako bi se njeno koje udo na trudno učiteljsko zvanje odljučilo. Dok se naprotiv — i taki neuki nalazi : koji ni smisliti neznadu, da bi se i od njihovi sinovah mogo koji za učitelja pripraviti.

Dočim nerazboriti otei misle : da su onda samo svojem sinu baštinu ostavili, ako su mu četvrt zemlje u ruke pridali, al jednu učiteljsku diplomu steći i dostoj-

nim se učiniti : da postane ogledalom dice jedne cile občine to, misle da nije vridno da se radi toga potrudimo.

A gdi koji roditelji neimaju toliko kršćjanske nabožnosti : da bi znali razsuditi, kolika je vridnost za kraljestvo božje mladjana srca na to pripravljati, da to obljube — ili je to mala stvar učiti : svoju kuću u kraljestvu nebeskom zidjati? No ni tom se nije čuditi ovo doba — kada je sebičnost zavlada — što nikoji misle : da je sve ono izgubljeno, što je posla na obću korist žrtvovano. Zato onog, koji se javna zvanja prihvatio — već kano odićom siromaštva zakriljena smatraju.

Dali su našeg roda občine onake, da li se roditelji našeg ruveta misle ovako — to tvrditi niti hoćemo, niti možemo : samo naše uvirenje izjavljamo : da to za pogubno držimo : što našeg jezika mladićah na učiteljištih nevidimo : Kad se sinovi kojeg naroda izobražavaju ma na kako zvanie — to je znak živuća u tom narodu — duha, ako nema u kojem puku učeni, onda je taj puk tilo — koga ne nadahnjiva duh družtvena, gradjanska i državna života, a košto tilo bez duha mora iztrunit i zemlji se povratit, tako puk, od kojeg se odolio duh učeni sinovah i kćerih, mora za kratko uništenju podleći. Od Bačke govorimo — i ako uzporedimo bunjeveće šokce — njihovim broju s drugima ovde živućima narodnostima žalostno moramo pripoznati : da je od nas malo svećenika, redovnikah, i svakojakih svitovni zvaničnikah, al iz medju svih najmanje učiteljah. Čemu je onda posledica da magjari i nimci učiteljske stolice zauzimaju Bože sačuvaj da bi na nji kamen bacali što više usilovani smo ji hvaliti, i dičiti, što si toliko trude i jezik naš kako tako nauče, da nam nauke potribne u srce i pamet uliju, jel daji nije, nebili gdi koje naše občine morale škole svoje zatvoriti? Ne dvojim o revnosti onih mladićah koji se tako bratinski prihvaćaju našeg roda, al koji narod na toliko dodje : da ga drugi ne vanredno, nego baš redovno mora poučavati, i nenalazi u svojem rodu učeni i umjetni — taj narod smatramo ko onaj zid, kojeg od svake strane treba podpačivati, da još koji dan krov zadrži; no tko bi šta cinjena u taku sgradu smio spremati? ta svaki čas mora se bojati : da će koj stup popuštat, i sgrada se srušiti. — Eto ti rode kako gubiš najprije volove, posli ovce, zatim lipe konje, svašta odbigne od tebe, ko od hrdjave sgrade, i postaneš siroma, i kao taki, svaki dan se gubiš ko papirni sitni novac — od kojeg vele da kad 12 miliuna izdadu — u državnu blagajnu samo se do šest miliuna vraćaju žalostno se to isto u tebi obistinjava, gdi su te didovi u hiljadama ostavili, tamo se već na stotine brojiš. No sve ovo u Baranjskoj županiji i Banatu tim žalostnije po nas izgleda, što su tamo svrhu našeg naroda tmine tako ovladale : da se nikaka zvizda predhodnica nepokaziva : koja bi nas barem nadom približujuće zore obradovala.

Molimo se Bogu da se potaknu srca muževah — koji su od Boga za vodje i prosvitnike pučke po zvani.

DOMAĆI POSLOVI.

O ČEM SE BAVE NA UGARSKOM SABORU ?

Ustanovljenje proračuna za tečeću godinu stoji dovršeno — i dok pridje priko rukuh velikašah — Njegovo Veličanstvo će ga potvrditi, pakće postati zakoniti svi dohodci i razhodci na ovu godinu odlišeni — al poklem ustavno valja proračun već i za buduću godinu ustanoviti, to je ministarstvo rado — da se ovo zasidanje miseca svibnja zaključi, i ostane zadosta vriemena za Delegation koje bi se na Svibanj oli Lipanj sazvale, i za sastavlje nje proračuna godine 1872. — a donle će sabor po odsici razdiljen — prigledati osnove zakonske uredjenja občinah — zakone urbarialske i sudske takodjer zakon za uredje nje glavna grada Pešt-Budima, — i nika preinačenja u zakonu zabiranje donešena, g. ministar komunikatiah — razjasnio je uslid pitanja — na tu zvanju dostavljena da je po zakonu 23. 1869. god. biligovina samo po ovdašnje novine ukinjena, a od strani da se ova neprikidno sabira, dalje, da je pouka brzojavna na dva tečaja podieljena višji i niži — za onaj triebaju učenci testimonie svršeni 6. školah — u taj se dakle neprimaju ženske već u drugi — gdi se ovaka svojstva neiztraživaju, ipak premdaji i muški i ženski imade još dosta neponamistjani zato se novi učenci u niži razred nepozivaju.

Na Zombor Bezdanski cigljavi put naredili su 75 hiljada forinti izdati — zajedno i gornji riekaš Vaga i Garama uredjenje preuzeti, Sveučilište za tvarne nauke Polytechnikum u Budimu sastavljeno 1872. godine u Peštu prineti al plaće ni na jednom Sveučilištu donle neće povećavati dok se ustrojenje sveučilišta neodpočme.

KATOLIČKA AUTONOMIA.

Kako smo naustili žestoke al muževne prepirke se vode o načelih koja su u dvajuh elaboratah osnovu uvedena, mi radi maline našeg prostora pojedine govornike nemožemo pratiti — ipak odličnie će mo imenovati — uz većine osnov medju drugih govorio je Preuz. g. Hajnald, kalački nadbiskup takom krasotom da je triebalo jedno vrieme kongresu na odmor dati, drugi dan ga je g. Hegyesija posetio naslovom zlatoustna, ipak on i Bartal bore se za osnov manjine, što i g. Hatala — nastoji iz pogleda historičkog podupirati, tvrdeć da Autonomia zauzima s kraljom to miesto : kojeje za ono vrieme kada je sva ugarska katolička bila — sabor posidovao, i veli : da se odud mnogo obširnia prava mogu izvesti — nego što ji niti većina, bez da se u krug papalske vlasti stupi. Nezna se još kakoće odluka izpasti — al to se vidi : da će izbor neposredni kongreski poslanikah i većina u svoj osnov uvesti — upliv katoličke autonomie već i dosad je neprocienjen — jel se iz govorah, koji se po svietovni održavaju vidi : da shvaćaju — s jedne strane : da sloboda po katolicisam nije košto su nikoji krivo mislili opasna — buduć sustav katolički uvek je taki bio koji se u spolašnjem po duhu vriemena izpravljao — po slobodi dakle ništa nemože izgubiti već samo može dobiti, s druge strane počimaju osviđčenje teći : da je katolicisam onaj okrug, u kom se najobširnia sloboda može ustanoviti, i da su oni najlaživiji ozloglasnici : koji su dosad na katolicisam potvarali : da u njem duh slobode povoljan stan nemože naći — ta-

kodjer jasna je postala od obe strane dobra volja : da se autonomia ustanovi : razlika je samo u nikoji načeli — i sridstvih ovladala ipak nadamo se : da će i većina u taki stvari koje se nauči neprotive popuštati, i manjina od takvih željah odstupiti : koje ako se katolicizmu i nebi protivile, al bi silne predsude povridile, a razboritost savetoje : i ove štediti — dok ji uma svietlost ne razbistri.

KUĆNI POSLOVI.

+ U Szent-Tamásu na 40 mucenikah. Mislio sam daće vam odovud od bunjevački rodoljuba stizati glasi, ali do danas toga nevido u vašem cienjenom listu. Šta je uzrok te vam se odovud ništ nejavlja, to mi je zagonetka tim više jer znadem dosta stvari koje se mogu na svietlo izneti. Vaš list, koji je zaista svakom razboritom bunjevcu mio kao zrak proletnjeg sunca, pre no što se je kod svoje publike odomaćio, steće baš u nedrima svojih sinova neko sumničenje, kao da je tendentia vašeg lista propagirati za veliku slavensku miso, a ne da u ovo prvašnje doba podmiri duševna glad, koju bunjevac s šokcem od vajakade oseca. No ti kojih vaš list sumnjiče, nagutalisu se toliko tugjinštine, da im od svoga više ništa neprija, ništa u štomak neće. Takove ljude treba ostaviti na miru, nek se tudjim perjem kite, kad im slavka perunika mila nije. Mi pak visoko cenimo poduzeće i pokrenuce za vas toli važnog lista, i biće mo gotovi s svim sredstvima podupirati ga. U ovoj obštini stanuje priličan broj bunjevaca, koji se za magjare dosada priznavaše, ma da ni slova magjarski neznaju. Ali od sada držimo da će s svim drugčije biti, jer ih braća srbi hoće u svaćem da pomažu. Kao pouzdano mogu vas obavijestiti, da politička obština naša, koja je prilikom odkupa desetka primila patronat nad rimokatolickom crkvom, hoće od sada svagda, kad plebania udovao ostane od svoje strane Arcibiskupskoj konsistoriji da predloži, da dođući paroh gledec na stotine dušah bunjevački koje ovde stanuju, treba toga jezika da govori, i da im bar svake 4 ali 5 nedelje na njihovom jeziku pridiku drži. Ovo ako srbi u korist ovde stanjući bunjevaca pokazaju, za ciloe i Arcibiskupska konsistorija kao goruću potrebu dragovoljno hteti podmiriti. Drugih novosti zasad nemogu vam pribležiti, ali čim što za javljanje bude to ću odma učiniti. *)

Sa Šumbrega na Jozipovo. U mohaćkom okolisu zgodilo se ovo tri stražnje nedilje više sitnih novosti, što ih za nužno snalazim priobćiti čitajućemu občinstvu „bunj. šokač. novinah.“

Glavni uvjet pučke prosvjete bezdvojbeno biti će učione. Žalibože istinu nam je priznati da su one, što se tiče obuke na našem jeziku, po baranjskoj županiji u kukavnom stanju. Nas nezanimaju toliko magjarske i njemačke pučke škole, koliko nam na srcu leže naša pučka učilišta. Al sudeć po ovom, što na žive oči gledamo, nema sumnje da će nebogomu Šokcu u Baranji luč prosvjete i učionosti vremenom il utrnuti il još neko desetak lietah tinjati, dok mu teda negda nerazsvietli i njegovih dvorah. Ja sam ovo isto utvrdio u bećkom „Glasonoši“ još g. 1864. pa, u zao čas po nas! tvrdnja moja sveudilj ostaje nepobjena.

Zašto ta tužba na šokačke škole naše u Baranji?

*) Čast i poštenje vam, ta Vi ste nam pokazali bratju, za koja ni snali nismo — dakle kod Vas je rod naš bez imena — valjada same pod brojom ko poljaci u Siberii.

pitat će mnogi. A kad se pred Niemcem pravedno tužim, svu ljagu nehajstva i natražnjaštva baca on na naš glupi i surovi puk. Nu ono on zaboravlja, da ta glupost i surovost žilje i korenje širi po svoj obštini preko školskoga praga, i mlitavošću, nebilo joj traga! potište kano mora naš duševno obumrli rod.

Što dikla navikla! veli naša rieč. I istina je to. Plemenitost voćke postiže se radnjom vrtlarovom. Dračje i kupinje, žega i popara biljskomu hudi zdravlju, te otrovana u korećku nikada plemenita voćka, oštećena u životnoj žilici neizgledaj milodahna cvietka.

Zašto se tuži rodoljub šokački na učevne, pučke zavode u Baranji? O ljudi Božji! pogledajte na sakati sustav tih odgojilištah; prisposobite ga sustavu učionah drugih narodnostih u Ugarskoj, i ciela odrpana slika u svakom obziru u najernjem vam okviru!

(Produžice se.)

NOVOSTI.

— Premilostivi kralji kraljica — srićno su stigli u Pešt-Budim i Veličanstvena kraljica ridkim činom je svoje sažalenje nad smrtjom pokojnog Baruna Eötvöša pokazala, premdaje udovu — pohodila.

— Ministarstvo uvidivši nuždu skopćanja železničkog ugarske sa srbiom povelu je dogovor — s ondašnjim slavnim Regentstvom da se iznadju miesta za sastanak.

— „Honu“ pišu da u Zemplinskoj županiji ima 17. pučki učiteljah — koji neznadu pisat, mi se tomu ne čudimo jel znamo: da su to širomaške občine koje redovnog učitelja trud nisu kadre nagraditi, a oni bogati posednici — koji su tamo skorupskidali — gdi su ovi sirotani mliko gorko pribavljali — svoje novce volili su na strastne užitke u stranih zemljah trošiti, nego za ove siromašne občine fondove sastavljati.

— Mi se tomu čudimo što je u Bačkoj u jednoj bunjevačkoj občini mogo jedan učitelj za 12 i više godinah plaću učiteljsku vući, i za to vrieme valjada ni sve ukupno ni pol godine nije učio — pak zato mladji u toj občini ni štiti ni pisati ni esapiti neume, pak što je čudo odličnie i častnie glave ove občine nisu silnu nenaknadljivu svoje občine štetu uvidjale, već su se s otim nevrindnim meštrom zajedno gostile. Al to je još čudnie što to ne opažavaju dotični parok i Esperuš mora da baš nisu bunjevci.

— Česki djaci veoma se razljutili na nimačke professore, pak vele: Česko sveučiteljište biloje na svietu najslavnije prije nego što su se na učiteljske stolice nimci uzpeli.

— Cara Villima u Frankfurtu silnim veseljom su pozdravili — i Berlin kani svoje grudi odkriti — da pokaže radost — koju mu donesoše pobjede nimačke što su mu Carsku krunu na prvostolnu glavu postavile, al ta će se radost samo onda izviti kada o svibnju s pobjedoslavnom armadiom ulizao bude Villim kao triumfator.

— Francusi sve većma osićaju teret uvitah — sklopljenog mira — sad jim je razjasnjeno: da je dio obćeg duga kojibi na Elsas i Lothringu spado već u pet milijarda uračunjen bio — dakle oniće sve do novčica morat platit, premakoće velik dio domovine izgubit, i uz to narodni dug neodkrnjen ostat.

— O sam stotina hiljada nimacah su u franceskoj priko sedam misecih po volji gazdovali.

— U Francuskoj velik udarac prieti žurnalisti-

ki — Thiers kani joj uzdu kautie i bilegovine nataknuti, no najposliće još uvidit francusi : da Orleanci i onu slobodu za alvatnu smatraju, što jim je Napoleon ostavio.

— Turska Porta nije našla zajma u inostranoj zemlji kani dakle takvi kod svoje kuće dragovoljnim načinom osnovati, čini nam se da će tog dragovoljnost slična biti onoj našoj u Bachovo doba.

— U Zagrebu se jednako izredjivaju deputatie kod Presvietlog Bana, Preuzvišena gosp. Bedekovića, kažu da odgovore svoje navadno zaključava : izrazom : pokornost zakonu, što je već geslom postalo sve gospode — koja se kormila Hrvatske dotiča, mislimo da će se ta pokornost iztezati ne samo na novie, već i na starie zakone.

— Litva. Ruska Poljska. Vlada priko sedam godina, takujim carevinu nametnula; da su mnogi posednici, osiromašili, i gradjani kuće svoje vladi pridali i to sve zato što jezik i vieru rusku primiti nisu htili, neki izrodica Holovockoj po volji kuje stara pisma i dokazuje : da je ova ili ona crkva kadgod ruska bila, to se onda neiztraživa, dali je laž već se za istinu prima, i crkva rusom pridaje.

RAZNE VIESTI.

Ruske novine izjavljaju daje pitanje crnog mora po Rusku častno riješeno, i to ne samo zato što su kabineti duhom mira zadahnjeni, bili već što je Ruska uz svoju želju i čversto oružanu ruku pokazala.

Porta je opozvala sazvani bugarski crkveni sabor dakle je istina : da je ruska vlada u Carigradu oživila — i uzde sadanjeg Divana u ruke svoje uzela.

Španjulska ta žalostna zemlja, opet na ognju tinjujućem stoji — stranka — koja je Amadea kralja pozvala, neima u puku — Svećenstvu gradjanstvu i plemstvu korena, generali neće da prisegu viernosti polože.

Rusia kani već ove godine 1.800.000 vojnikah van kozakah i domobranacah za rat pripraviti.

U Parisu počimaju vlastitu krv prolivati — jedan dio oružane garde nehtivši topove izdati opro se zakonitoj vlasti — osvojili su silom varošku kuću i više prostoria ministerialski — pak dva generala Lekomte i Thomasa bez svakog izpita iz puškarali.

TRGOVINA I OBRTNOST.

* Subotica 18. Ožujka. (u subotu) Vrime je hladno i odveć kišovito, juče i danas cio dan kiša pada, a pomalo i snega ima. Po svemu sudeći — rekli bi; da će ova tekuća godina biti vlažna.

Na svitskim novčanim trgovima (bezsama) vlada veliko gibanje u radnji; svi papiri „državni kao i privatni“ ne manje dragocenosti (srebru i zlatan novac) nadošli su u cini, a to sve u slid zajma Francuskog koji je voljna francuska vlada ma gdi podići, da što prija plati dug Nimcu — i da se oprostí posade njihove u zemlji. Pomislite sad taj dug od 5 miliarda, koji čini 500.000 maži u srebru ili 50.000 kola tovara — kada se taj novac po svitu prospe nije moguće onda da srebro i zlato u Europi neće pojeftiniti, stoga i mislimo, da Agio srebru i zlatu (nadoplata na srebro i zlato) samo dotle mora ovako velik biti, dok se ili sav ili od veće česti — dila — ovaj gornji francuski dug ne podnamiri, a posli će morati Agio znatno pasti i može biti na svoju prvobitnu miru doći. Ovome poslidnjem slučaju mlogo bi moglo doprijeti čestito rukovanje — manipulatia — našeg državnog

dobra, jer ako naša država bude svake godine više trošila no što prihoda ima i ovaj manjak — deficit — svakojakim majstorijama zatrpavala kao : pravljenjem banaka, nagomilanjem duga i. dr. to je onda naravno da našim novcem nećemo nikad do prave vridnosti doći, nit ćemo srebra i zlata imati u onoj formi kao što toga imaju druge države, negoćemo na pokon u tome pogledu gore stojati nego i sama Turska, kako danas stoji i njene financialne okolnosti. A di država nema kredita — vire — i di su joj novčane — financialne — okolnosti izumrene tu nemože ni narod imati blagostanja.

Narod nimački bioje i do sad vidjen, čuven i blagosloven, u količoe sad biti znatniji i jači kada su mu državne blagajne pune novca i vlada bogata? pokazae najnovije vrime, di će goliatski korak u svakome pogledu naprid učiniti.

Daj Bože da se i kod nas materialno na bolje okrene!

Na jučerašnjem trgu „zbog hrdjavog vrimena“ doveženo je malo rane, a prodavala se malom cinom, osim žita koje je u sridnju ruku kupovano. Cine su ove : žito 5 fr. napolica 3 fr. 50 nov. raž 2 fr. 75 nov. ječam 2 fr. kukuruz 1 fr. 80 nov. zob 3 fr. požunac, zob po maži 100 fnt. novih 3 fr. 30 nov.

U južnoj nimačkoj malo je pala u Englezkoj održala se ciena rane — koja je kod nas 20 — 25 novčića prošaste nedilje izgubila.

Cinjenik Peštanski 18. Ožujka. Vuna. Ciena nije se promienila — pogodba je — učinjena na vunu gje Bezeređy 120 maži 120 fr. 1/2 dukata, gjurske Biskupie 200 m. 95 fr. 1 duk. kaptulska 150 m. 105 fr. 1/2 duk. gosp. Inkey u Mislo 50 m. 103 fr.

Repca 75 fnt. 7 fr. 1/2 pogače 3 fr. 15 nov. konapljene 1 fr. 60 n. — Mast. Za sada 35 1/2 bezic 37 fr. sa sudom kasnie 35 fr. sa sudom 36 1/2 fr. sjabane ikrava 34 — 35 fr. finia 36 — 36 1/2 fr. Slanina jabans 29 — 30 1/2 fr. Varoška 33 — 34 fr. dimlj. 36 — 37 fr. Loj 31 1/2 — 32 f. Šljive bosanske 14 1/2 fr. stare 8 — 9 fr. Med iz prve ruke 27 — 28 fr. iz druge 30 — 31 fr. Vosak 102 — 103 fr. Slavonski 105 — 106 fr. izkali su i 107 — 108 fr. Šišarice iz srbie 15 1/2 — 16 1/2 fr. veliki mirov. bolje 16 1/2 fr. magjar. bolje 18 fr. Diteljina frances. 53 — 55 fr. talians. 43 — 46 fr. magj. 45 — 46 fr. crvena ditelj. 39 1/2 — 41 fr. 44 fr. bečka maž. ripa 22 — 26 fr. vika 4 3/4 fr. mirov. takodjer i muharika 4 1/4 fr. konapl. finie 60 fnt. 3 fr. 45 — 55 n. hrdjavic 3 fr. orasi 9 1/2 — 11 fr. pekmez 10 fr. i štu — prodavalisu i po 8 1/2 fr. grah bili 5 fr. sitni 5 1/4 fr. grašak 6 1/2 fr. sočivo 6 — 8 fr. kaša projna 5 fr. 30 n. proja 82 fnt. 2 fr. 75 — 85 n. mak. 12 1/2 — 13 1/2 fr. mirov. Paprika po kakvoci 13 — 15 fr. bolja 17 fr. za travanj 17 fr.

CINA RANE.

Pešta, 18. Ožujka. Čisto žito Banatsko. 83 fnt. 5 fr. 45 — 55 n. 87 fnt. 6 f. 10 — 20 n. tisansko, 83 fnt. 5 fr. 50 — 60 n. 87 fnt. 6 f. 15 — 26 n. Pest. 83 fnt. 5 fr. 50 — 60 nov. 87 fnt. 6 fr. 15 — 25 nov. biogr. peštansko bačvansko. 83 fnt. 5 fr. 45 — 55 nov. 84 fnt. 6 fr. 70 — 70 n. 85 fnt. 5 fr. 80 — 90 nov. 86 fnt. 6 fr. 5 — 10 n. djumr. maža. Raž 78 — 79 fnt. 3 fr. 45 — 50 n. Ječam 68 — 70 fnt. 3 fr. 35 — 45 n. Zob 45 — 46 fnt. 2 fr. 15 — 20 n. Kukuruz 89 fnt. 2 fr. 70 — 90 nov.

Visina vode Dunavske.

Pešta, 20. Ožuj. 9' 0" nad 0. Požun, 19. Ožuj. 7' 9" nad 0.

BUNJEVAČKA I SOKAČKA VILA.

P A D B O S N E.

Sve odvrzi za Boga prioni!
 Nebili nas i Bog pomagao
 I od svake nevolje čuvao,
 Zdravlje dao voku i težaku
 Sačuvo nas kuge i morije
 Biesna glada velikoga jada.
 Braćo moja i družino draga!
 Ostavimo naše lakrdie
 A slušajmo pjesme od junakah
 Od junakah staroga nemana
 Koji no su s Turcim bojak bili
 I za vjeru glavu izgubili.
 Poslušajte što vam ja sad kažem
 I nek znate da ja baš nelazem
 Baš ovako dogodi se tada
 Kao što ću ja pjevati sada :
 Mila bratjo i draga družino!
 Prija četir stotine godinah
 Divan čini Mehmed care silni
 U bijelu gradu Carigradu
 Koga biše skoro osvojio ;
 Svu gospodu na divan pozivlje
 Sve po izbor paše i vezire,
 Miralaje i sve kajmekane,
 Sve mudire i mudre kadie,
 Zengjil bege silno osmanlie,
 A kada su na divanu bili
 Njima care tiho besidio :
 „Vjerne sluge paše i veziri
 I ostale lale odabrane!
 Sućur Bogu i našem svetcu
 Osvojismo tvrdi grad Carigrad
 Pogubismo Konstantina cara
 Od istočnih stranah gospodara
 Vlaške sile svagdje predobismo
 Naše carstvo dobro razširismo ;
 Al tako mi dina i amana
 I tako mi posta rahmazana
 I čitaba moga alkorana
 Niti hoću nit se smirit mogu
 Dok god Bosna vlaha štuje kralja
 A ne cara svieta gospodara.
 Nuder dakle sivi sokolovi
 Sluge vjerne moji vitezovi :
 Sa svih stranah sakupljajte vojsku
 Da udrimo na bosanskog kralja,
 Lahko će mo njega pridobiti,
 Jer gospoda u neskladu žive
 A pomoći imat neće moći
 Jerbo kralji biju se medju se.
 Ako li nam Bog i sreća dade
 Ter u šako nama Bosna pade :
 Blaga pusta turcim do kolinali ;

Jer je Bosna zengjil kraljevina
 U njoj svakog berićeta ima,
 Vriedno nije da to vlah uživa.“
 Svi veziri njega poslušashe
 Ter silenu vojsku sakupiše,
 Sto petdeset hiljadah konjikh
 Pješadie ni broja se nezna.
 Vojska krenu u Bosnu ponosnu
 A prid njome Mehmed care silni.
 Za to čuo i bosanski kralju,
 Ter kralj bjele knjige razpisuje
 Poglavicam od Bosne ponosno ;
 Prvu šalje hercegu Stjepanu,
 Drugu šalje stricu Radivoju,
 Treću šalje Radoslavu Pavlu,
 Za tim svima drugim poglavicam.
 U knjigam je njima govorijo :
 „Na noge se sivi sokolovi
 Sve po izbor Bani i knezovi
 Pripašite britke sablje vaše
 Da branimo sve kraljestvo naše ;
 Sakupljajte vojsku na sve strane
 Da idemo na polje Kosovo,
 Onde će mo cara dočekati
 I s njime se snažno ogledati.
 Nebojmo se sivi sokolovi
 Nego snažno cara dočekajmo
 Koji ide da nam Bosnu otme.
 Nedajmo se neizdaimo se
 Već svi složno na turke udrimo
 Pače istu našu krv prolimo
 Sve za vjeru i za domovinu
 Slavnu Bosnu i Hercegovinu.“
 Tako kralju knjige razturio ;
 Ali mnogi njega neslušashe,
 Tere njemu pomoći nedaše
 Sve kraljestvo u zlo oboriše
 Hej nevjero nigdi te nebilo,
 Teško kući gdi nesluša nitko.
 Malo vrieme za tim postajalo,
 Kralj videći da pomoći neima :
 On se diže iz Bobovca grada,
 Ter on ode u grad tvrdi Jajca ;
 Ni tude mu sigurno nebjaše
 Već on ode u Ključ gradić mali,
 Deset satih od Jajca daleko,
 S nekoliko vojske odabrane,
 Gdino teče Sana valovita.
 Malo za tim postajali dani
 Mehmed care u Bosnu provali
 I k Bobovcu tvrdom gradu dodje
 Obsjede ga sa četiri strane,
 Ter ga bije šibam i lumbardam,

Lagumdžie lagum pod kopaju
 Al bedemi za to i nehaju,
 Niti bi ga osvojio igda
 Da ga Badak vojvoda neizda
 Hej nevjero nigdi te nebilo.
 Njega care dade pogubiti
 A grad tvrdi posve razoriti
 I njega je nalet učinijo
 Da ga nebi nitko sagradio.
 Za tiem posla svojega vezira :
 Da on idje na Ključ udariti
 I kralja mu živa uhvatiti
 Ol uhvatit ol donieti glavu.
 Sretno vezir do Ključa dojezdi
 I kraj Sane vode valovite
 Koja teče izpod Ključa grada
 Svoju vezir svu odmori vojsku
 Ter će sutra na grad udariti.
 U gradu se kralju radovaše
 Da nemogu Turci preko Sane ;
 Jer je Sana voda valovita
 Ona nosi drvlje i kamenje.
 Sutra rano kralju podranio,
 Ter se šeta gradu po bedemu ;
 Kad pogleda on na vodu Sanu
 Al svi Turci preko Sane, prišli.
 Tad se kralju svojoj vraća vojsci,
 Ter on svoju uređuje vojsku.
 U to doba Turci navalise
 A iz grada naši dočekaše.
 Tu se težki dženzak zametnuo
 Grmi sieva crna krvca lieva,
 Ni brat brata poznat nemogaše
 Kamoli će Turčin Bošnjanima.
 Tu se brate ništa nečujaše
 Od topovah i od lumbaradah.
 Nitko nikog vidit nemogaše
 Od crnoga praha i olova.
 Tu se težka krvca proljevaše
 Niz bedeme ona tecijaše
 U Sanu se vodu saljevaše,
 Svi bedemi krvavi bijahu
 Sve od krvce konjske i junačke.
 Boriše se Bošnjaci junaci
 Kano lavi silni žestočnjaci.
 Ja da vidiš ti bosanskog kralja
 Po imenu Stjepana mladjana,
 Vas u krvi junak ogreznuo
 Junačke mu iznemogle ruke
 Prisiecajuć silovite turke,
 Braneć grada od najgoreg gada ;
 Ali tko će sili odoliti
 Tkoli srazit nebrojenu vojsku,
 Vazda jesu kazivali ljudi :
 Dva lišnjaka vraova vojska.
 Tri se dana naši opiraše
 Kad četvrti danak osvanuo
 Ponestalo hrabrie junakah
 Ponestalo u gradiću hrane.
 Tad se kralju veziru predade
 Pod pogodbom da mu život prosti.
 Malo vrieme postajalo biše
 Sve gradove Turci osvojiše ;
 Divan čini posli toga care
 Niže Jajca grada bijeloga,

Svu gospodu na divan pozvao,
 A kada su na divanu bili :
 On zapita pisma od gospode,
 Kraljska pisma i povelje kraljske,
 Da jih svojom rukom on potvrdi ;
 A kad pisma ugrabio biše,
 Od dragosti grohtom se nasmija
 Pisma žeže a gospodu veže,
 Tad izgibe silena gospoda
 Deset hiljad bosanskoga roda,
 Tkogod nehtje vjeru prevrnuti
 Sve izgibe nitko neuteče,
 Tad je reda kralja dolazila,
 Kog nemilo Turci izmučiše,
 Pak ga onda na mije sadrše,
 To na vjeri sve su učinili
 Krvopije od starine Turci
 Vazda je su kazivali ljudi :
 „Turska vjera ko na moru pjena“
 Ni ovo jim dosta nebijaše :
 Nego ore crkve i oltare
 Sela robe a varoše pale
 Kavazi su Bosnu oplienuli,
 Momke kupe prija neženjene
 Sakupiše do trijest hiljadah
 Da jih vode do Stambola grada.
 Kada li jih Turci poredoš
 Plačni glasi k nebu se digoše
 Majke cvile svoje kose gule,
 Sinci ciče svoje majke grle,
 Kadali su u Stambolu bili
 Sve na silu je su izturčili
 I od njih je postanula vojska
 Silna vojska Janičari Turci.
 Tako pade Bosna pod Turčina
 Četir stotin i više godinah.
 Kako pala tako i ostala
 U progonjstvu i nevolji težkoj,
 Nadajuć se desnici vitežkoj
 Koja će ju od zla oslobodit
 S tim veliku sebi slavu dobit.
 Sve se ovo zgodi pobratime
 Na tisuću i osme stotine
 Još šestdeset treće godine.
 Kad u Bosnu gad najgorji sadje,
 Osvojiv ju mjesto sebi nadje,
 Žarko sunce tad za Bosnu zadje,
 Svietli mjesec nad nju neizadje.
 Odkad sjajna zvjezdica danica,
 Bosni svoga nepomalja lica,
 Već se svali u nju gusta tmica :
 Dakle nije svietla ni iskrica.
 Odkad prista veselo pjevanje
 Kad zamuknu dražestno klicanje,
 Prista šala i kola igranje,
 Prista burno uz svirku plesanje,
 Svaka radost i svako sviranje,
 Jednom riečju svako radovanje.
 Već nastade gorko tugovanje,
 I turobno brate naricanje
 I svagdanje od muke jecanje ;
 Neprestano težko uzdisanje ;
 Patnja težka težko proganjanje
 Grozni čini grozno postupanje,
 Neugasno drahtno žalbovanje,

Neprestano k Bogu vapijanje :
 Da jim pruži svoje smilovanje
 Da raztiera tursko silovanje
 Da nesnosno skrši rbovanje
 Da jim dadne s neba izbavljanje
 Da već spusti Bosni mirovanje,
 Svojoj slavi čini ponnožanje,
 A progonstvu težkom pristajanje
 Nevoljama strašnim bitisanje.

Ali tuge tkoće polrojiti ?
 Tkol nevolje brojem pogoditi ?
 Isti Bošnjak to izvesti nemože
 Već sam vičnji svemoguću Bože.
 Tko u tužnoj Bosni rije bio
 Taj progonstva nije ni vidio.
 Nesnošljivost koja u nas vlada :
 Mislim nitko netrpi nikada ;
 Nit Hrvati od surovih Frankah,
 Nit je trpnja ubožnih Poljakah,
 Niti Rusah za vrijeme Tatarah,
 Nit pod Niemcim udiel Magjarah,
 Samom Bogu na tom daru hvala
 Da je vjera krstjanska ostala :
 Buduć mnogi krstjanski čopori
 Posli neg se kraljestvo obori
 Ter uzavri samosilje tursko
 I nastade progonstvo krstjansko
 Ostaviše zemljište bosansko.

Premda Bošnjak ljubi domovinu
 Svoj zavičaj svoju očevinu :
 Ipak njemu bolje srcem lila
 Sveta vjera i sloboda mila.
 On dok može brani baš sve troje ;
 Al na obir voli ovo dvoje.
 Kad Bošnjaci izgubiše Bosnu
 I vidiše da su već u robstvu
 Domovinu da su izgubili
 Koju spasit možni nebi bili :
 Sad se oni za tiem pobrinuše
 Da jim Turci i vjeru nezguše ;
 Toga radi mnoge porodice
 Od svog doma odvratili lice,
 Ter u one krajeve odoše
 Gdi u vjeri živiti mogoše ;
 Još sloboda gdje manjkat neće
 Eto za njih baš najveće sreće.
 Oh tih stavnih bosanskih sinovah!
 Slide primjer svojih pradjedovah.
 Slavnih Besah koji taki bjahu
 Da za slobod i dom ostavljahu.
 Kada dušman na kuću nasrne
 Tad i žensko smuškiem se sgrne :
 Domovinu svoju da obrani
 Ter s njom vjeru i slobod sahrani
 Domovina pako kada pade
 I već spasu ponestane nade :
 Tad se dižu u izvanjske strane
 I tamo se gdje godir nastane.
 Kad Bugari narod siloviti
 Na Traciju ravnu navalise
 Slavnih Besah prastaru kolievku
 Navalise ter ju osvojiše :
 Tad se Besi listom podigoše
 Staro, mlado, malo i golemo,
 Ter Traciju biednu ostaviše :

A sadašnju Bosnu naseliše ;
 Kad pak Bosna pod Turčina pade
 I progonstvo veliko nastade :
 Opet Besi na noge ustaše
 Opet Bosnu biednu ostaviše,
 Inostrane strane pohodiše
 I kući šće sebi otvoriše.
 Ovo bjahu Bunjevci i Šokci
 Koji prednji jesu Hercegovci
 Oko rieke Bune zemljodjelci
 Odkud ime stekoše : „Bunjevci.“
 Ovaj djelčić bosanskoga roda
 Kad mu liepa pruži se prigoda :
 Podignu se na noge lagahno
 Da mu vjera presveta ostane,
 Preseli se u Magjarsku ravnu
 Za uživat tud slobodu zlatnu.
 Kad Bunjevci Bosnu ostavljahu :
 Žalbe težke k nebu se dizahu,
 Žale oni domovinu dragu
 Koju sada ostavit imadu.
 Starac žali svoga zavičaja
 U kom se je na sviet porodilo
 I ugodnu mladost potrošio,
 Koji sada mora ostaviti
 Tak po bielom svietu se klatiti.
 Mladić žali zibku i kolievku
 Svoga doma krasotu prevelku
 Što već neće u njem više rasti
 I njegove uživati slasti.
 Jednom riečju zajedno u svijuh
 Žalost njeka bukti u prsiuh.
 Ali fajde od žalenja neima
 Već se svatko na selenje sprema.
 A kada se liepo opremiše :
 Iz svog doma tad se pokrenuše
 Ostavljaju starinska ognjišta
 „Bolje j imat išta nego ništa.“
 I ono jih u Magjarskoj donjoj
 U slobodi i u vjeri svojoj,
 I sad živu po svom običaju
 Kano da su u bosanskom kraju.
 Svoj su jezik sačuvali čisto,
 Nit su od njeg izgubili išto ;
 Al za ponos narodni neznaju
 Već u tminah i sada tapaju ;
 Nu i od ojih kitljaju oblaci
 A dolaze blistajuć traci,
 Ter stupaju prosvietnih koracih.
 Dok još malo povriemeni vrijeme
 I Bunjevac strese noćne drieme,
 Ter neznanstvo od sebe odprati
 I svojski se književnietva lahti :
 Od dan do dan sviestan će postati
 I sveće mu u sreći stupati.
 I Bosna će dobru nadu stavit
 U sinove kad se budu slaviti.
 Al nesamo Hungaria ravna :
 Već i druge zemlje baš od davna :
 Apenininski poluotok divni
 A i drugi još krajevi ini :
 Sviedočit će da se i med njimi
 Nastaniše Bošnjaci junaci,
 Rad progonstva koji utekoše
 I kući šće svoje prenesoše.

Ovomu se nitko čudit neće
 Kad pomisli na nevolje steće
 Koje silno u Bosni vladahu
 Tere u bieg Bošnjake siljahu.
 Bože mili sve naše uzdanje!
 Ti pogledaj naše tugovanje,
 Bože mili ti se nama smili
 Čini konac turskoj samosili
 Ter slobodu podaj našem rodu.

Pjevo bi ti i još pobratime
 Sve od Bosne užne kraljevine;
 Al od tuge već se prenemogo
 Niz obraze već mi teku suze,
 Nek ti Pobro mi dulje pjeva
 U koga je srce od kamena.

D a n k o K.
 kl. bos.

NAŠE BLAGOSTANJE. PIŠE FR. ROBERTO KAUČ.

Slēdi iz napomenutih redaka; narodna moć sastoji 1. u mnogobrojnom pućanstvu, i 2. u izobilju državnog blaga; to jest srebra i zlata što no se po državi raznaša.

Da mnogobrojno pućanstvo sačinjava glavnu stran-ku narodne moći, svima je poznato. Rećeno je: da se po imenu narodne moći razumjevaju sva ona sredstva, koja služe za saćuvanje i obranu svakomu narodu; ili da drugēie rećem: koja su svakomu narodu na vanjsku i nutarnju sēgurnost. Da je to sredstvo postavljeno u mnogobroj-
 nom pućanstvu, otuda se vidi, jer što je koja država više popućena, više takodjer na svoju obranu može staviti vojaka, bež štete na poljodilstvo i obrtnosti; sigurnije može rat započeti, voditi i duže uzdržati, te je tim ujed-
 no snažnija i inim se narodima opreti, koji na njezinu propast smēraju, bez straha i bojaza. Naše reći posvedo-
 ćuje Prusko-Franceski rat. Što je dakle država mnogo-
 brojnija na podanici, tim je vanjka sigurnost veća; a tim je veća i nutarnja. Da li ē je laglje u pustinji, gdi ni-
 kakve nije pomoći samo i proti jednom napadaću boriti, ili u napućenoj varoši i na desetoricu udariti, gde je oē-
 ma stotruka pripomoć? Zaisto koji narod danas u euro-
 pi užiiva veće sigurnosti nego englezki, a uzrok je mno-
 gobrojno pućanstvo.

Takodjer i sa drugoga obzira mnogobrojno poda-
 nićstvo može se kao poglaviti dio narodne moći promat-
 rati. Uzimajuć u obzir sadašnje okolnosti, svaki narod
 na svoje uzdržavanje i saćuvanje potrebuje bezbrojnih
 troškova, koji se u ratno doba nemalo umnože, a ove od-
 kuda ēe država nego od svojih podanika uzeti? A što je
 veći broj podanika, dakako da na pojedinca manji dio
 ovoga obēega tereta pada; a s druge ēe strane kralj i
 država laglje dobiti svoju pripomoć. Baš dobro i na stvar
 govori glasoviti Mirabeau u svojem naslovnom dēlu
 „L'ami des hommes ou traité de la population:“ primjeri
 zadosta svēdoče, da onaj nezrelo shvaća finacialni sus-
 tav, koji to po umnožanju dohodaka nastoji popraviti,
 ako nezna da umnožanje dēhedaka od blaga proiztiće, a
 blago da sastoji u mnogobrojnom narodu; i zato kralj
 doćim izdaje blago na umnožanje popućenja svoje države,
 stavlja ga na velike glavnice. Tamo neobstoje financije,
 gde neima ljudi, a tamo su male, gde ih je malo.“

(Sliedi.)

POLJODILSTVO. SADJENJE VOĆA.

Na prid mi treba izjaviti: da ja u toj stvari nisam
 stručnjak, već samo to obilodanujem što sam korisna
 od drugi naućio — dosad su nam baštari šumari pripovi-
 dali: da kad zemlju za sadjenice pripravljamo — to valja

s jeseni jame i te duboke i široke kopati, da zemlja ima
 kada i povoda sazriati, a sadanje izkustvo veli: da to
 nije potrebno — već da valja onaj prostor — na kom
 kanimo drva saditi na ćubljinu jednog ašova prikopamo
 — buduć se životne žile na dublje ne spuštaju, a na onih
 miestancih — na koja hoćemo da sadjenice položimo —
 treba nasliku krtovine hrpice napraviti kakve krtine obi-
 ćaju praviti, pak onda sadjenicah žilice iz nutra po malo
 odsići — a sridnju srćenu žilu koja teži u dubljinu baš do
 deblja bez milosrdja odrizati — tako sadjenicu valja
 urediti, i krunu joj ćitavu kakva je bila ostaviti. Za tim
 sadjenicu na tu hrpicu valja postaviti i žilice liepo uredno
 poslagati, pak onda zemljom posuti i tu vodom zaliti,
 pak opet zemljom posuti i na novo vodom zaliti, pa to
 donle opetovati: dok se sadjenica dotle u zemlju nesp-
 šta dokle je prije usadjena bila — što se tiće sjeverne
 i južne strane, na to da nije potrebno paziti, samo lišće
 i granćice koje se objavile ili nove iztirale budu, te nije slo-
 bodno kidati ili sići, već ji valja u ćilini ostaviti, da ima
 drvo svoje ćivćice po koji iz neba i zraka snagu crpi —
 nepokvarene, i samo druge godine kadje drvo već se sa
 zemljom sljubilo da se one granćice oddalje, koje se vide
 suviše.

U z d Ź a n j e K r u m p i r a. Izkušani kažu: da koji
 krumpir za porabu ostavljamo, taj treba po komad otert
 i osušit, onda utuć u prah drveni ugallj — pa tim svaki
 pojedinu red posut, ovako ēe nepokvaren ostati i svoju
 triškoću zadržat.

KNJIŹEVNOST.

Bač. Urućih ja našim baćkim šokcem nekoliko za-
 bavno igrokaznih knjiga „Saćurica“ od J. O. S. Ova
 knjiga na toliko se ćitaoćem omilila, da gde u večerne
 zabave, divani, sastanci, tu je i „Saćurica.“ A po tom
 uzbudi se nekim duh tako, da poticanjem našega narod-
 njaka Ladislava H. odvažnom voljom usuprot graktanja
 švabskih podsprdaćah prepravljaju se u igrokaznom
 drućtvy izići predstavom javno na vidik kazališta.

Što nam opet u oēi dokaziva: da u našem prostu
 puku ima uma, duha i volje, samo mu manjkaju sred-
 stva t. j. valjanih knjiga. *) Pa zaoto opetovano velim:
 pomozimo se kako znamo i moćemo, jer drugi nas neće
 pomoći. Pobrinimo se zbiljno i svojski ponajprije za va-
 ljane škole, u kojih da se valjano uēi naša knjiga. — Us-
 tanovimo pućke knjižnice (biblioteke), pa ēe mo se osvje-
 doćiti, da za malo godinah postignit ēemo to, što smo
 kroz ovo za nas u vjetar prošlih 30 godinah grćšno za-
 pustili. S. V.

*) Ja kao ćlan „Drućtva sv. Jeronima,“ svake godine dobi-
 vene knjige, kad jih proćitam, dadem jih našem puku. Isto tako sva-
 ke godine dobavim si nekoliko (5-7) za puk poućnih knjigah, što
 jim za ćitanje urućim.